

บทที่ 6 การวิเคราะห์ผลการศึกษา

การพัฒนาจิตใจมีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน คือ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ทำให้จิตใจสงบ สุขกายแข็งแรง ผิวพรรณผ่องใส ซึ่งยังผลทางอ้อมแก่การทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสังคมทุกภาคส่วนรวมทั้งภาครัฐให้ความสำคัญ นอกจากนี้ปัจจุบันสถานที่เพื่อการพัฒนาจิตใจประเภทสำนักปฏิบัติธรรมมีอยู่เป็นจำนวนมากทั่วทุกภาคของประเทศและมีรูปแบบแตกต่างกันไปจากอดีตอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาที่พักอาศัยพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการดำรงชีพเพื่อกิจกรรม จึงเกิดการศึกษารื่องการพักอาศัยเพื่อกิจกรรมการพัฒนาจิตใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะกับแบบรายบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม และค่าใช้จ่าย เปรียบเทียบกับความต้องการของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะกับแบบรายบุคคลที่มีความหลากหลาย และเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการพักอาศัยและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจสนองตอบต่อผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีสมมติฐานว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการสำรวจเบื้องต้น ทำการสัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการวิเคราะห์ผลการศึกษาผู้วิจัยได้นำข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีจากบทที่ 2 ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับ ทางด้านกายภาพ ซึ่งประกอบด้วยอุปสงค์ด้านที่พัก และสภาพที่อยู่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาจิตใจ แนวคิดด้านกิจกรรม ประกอบด้วยหลักมหาสติปัญญาสูตร แนวคิดด้านการตลาด ประกอบด้วยการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing) การตลาดเพื่อชุมชน (Societal Marketing) จริยธรรมทางการตลาดและการรับผิดชอบต่อสังคม (Ethics & Social Responsibility) และส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) และผลการศึกษาจากบทที่ 5 มาวิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งการศึกษาดังกล่าวนี้อาจเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสถานที่เพื่อการพัฒนาจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป อีกทั้งเป็นตัวอย่างในการกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญรวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการพักอาศัยและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพคุณภาพมนุษยและสังคมต่อไปอีกประการหนึ่งด้วยโดยข้อมูลต่างๆสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

6.1 สรุปอภิปรายผล

การสรุปอภิปรายผลเป็นการนำข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ผลการวิจัยในบทที่ 4 และการวิเคราะห์ผลในการวิจัยบทที่ 5 เพื่อนำมาเป็นบทสรุปตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของงานวิจัยที่ได้ตั้งไว้ โดยสามารถเปรียบเทียบสภาพและความต้องการในด้านที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกกิจกรรมและค่าใช้จ่ายของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะกับแบบรายบุคคลที่มีความหลากหลายและเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการเข้าพักอาศัยและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจสนองตอบต่อผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้ดังนี้

6.1.1 สภาพและความต้องการในด้านที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมและค่าใช้จ่ายของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะ

ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะส่วนใหญ่ประกอบด้วยเพศหญิงมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา เป็นส่วนใหญ่ มีความต้องการอาคารพักรวม ไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยใดๆนอกเหนือจากเครื่องนอนที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ ในขณะที่สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมนั้น มีเฉพาะความต้องการศูนย์เยาวชนเพียงแห่งเดียว รวมทั้งไม่มีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทใด แต่มีความพร้อมและความสนใจจะมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ด้านค่าใช้จ่าย (ดูหัวข้อ 6.1.1.1 หน้า 212 ประกอบ)

รองลงมา คือ อาชีพข้าราชการ มีความต้องการอาคารพักเดี่ยว และต้องการพักมากกว่า 1 คน ไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยใดๆนอกเหนือจากเครื่องนอนที่ได้จัดเตรียมไว้ให้ ในขณะที่สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมนั้น พบว่ามีความต้องการศูนย์เยาวชนและศาลาปฏิบัติธรรมตามลำดับ สำหรับความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมนั้น พบว่า มีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทถือศีล 8 เติณจงกรม ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ และสวดมนต์ตามลำดับและมีความพร้อมและความสนใจจะมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ด้านค่าใช้จ่าย (ดูหัวข้อ 6.1.1.2 หน้า 213 ประกอบ)

สำหรับสภาพผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะจะได้พักอาคารพักรวมในกรณีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ที่อายุน้อยกว่า 16 ปี แต่ถ้าเป็นช่วงอายุและอาชีพอื่นๆจากนอกเหนือจากอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จะได้พักอาคารพักเดี่ยว โดยกรณีที่ต้องพักอาคารพักเดี่ยวเจ้าหน้าที่จะจัดให้พักห้องละ 2-3 คน (ดูหัวข้อ 5.3.1 หน้า 202 และดูตารางที่ 5.86 หน้า 207ประกอบ) รวมทั้งการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยร่วมกัน สำหรับสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมนั้นใช้ศาลาปฏิบัติธรรมและศูนย์เยาวชนเป็นหลัก (ดูตารางที่ 5.82 หน้า 196 ประกอบ)

ด้านกิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมหลักสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะ คือ ถือศีล 8 เติณจงกรม ยืนกำหนด นั่งสมาธิ ฟังเทศน์ และสวดมนต์ กิจกรรมรองสำหรับผู้เข้าร่วม

กิจกรรมแบบเป็นคณะ คือ ดึงสีล 5 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี) ติดตามพระภิกษุบิณฑบาต และการบำเพ็ญประโยชน์ แต่ยังไม่สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

สำหรับสภาพด้านค่าใช้จ่ายที่กำหนดนั้นเป็นค่าใช้จ่ายที่ครอบคลุมเรื่องค่าที่พักอาศัย กิจกรรม ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า เป็นต้น เป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเภทเป็นคณะ

จากทั้งหมดที่กล่าวมาพบว่าผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัยและการจัดกิจกรรม เพื่อการพัฒนาจิตใจ ดังแสดงรายละเอียด ดังนี้

6.1.1.1 อาชีพนักเรียน/นักศึกษา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 49.20 (ดูตารางที่ 5.50 หน้า 104 ประกอบ) โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.01 (ดูตารางที่ 5.38 หน้า 91 ประกอบ)

มีความต้องการที่พักอาศัยประเภทอาคารพักรวม คิดเป็นร้อยละ 67.91 (ดูตารางที่ 5.51 หน้า 107 ประกอบ) ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอาชีพนักเรียน/นักศึกษาต้องการอาคารพักเดี่ยวพบว่า ต้องการพักมากกว่า 1 คน คิดเป็นร้อยละ 89.66 (ดูตารางที่ 5.52 หน้า 110 ประกอบ)

ในขณะที่ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยนั้น พบว่า ไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยใดๆซึ่งประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 100.00 (ดูตารางที่ 5.60 หน้า 133 ประกอบ) เครื่องซักผ้า คิดเป็นร้อยละ 97.86 (ดูตารางที่ 5.55 หน้า 123 ประกอบ) เครื่องทำน้ำอุ่น คิดเป็นร้อยละ 94.12 (ดูตารางที่ 5.57 หน้า 124 ประกอบ) ห้องน้ำภายในห้องพัก คิดเป็นร้อยละ 74.33 (ดูตารางที่ 5.53 หน้า 112 ประกอบ) บริเวณตากผ้า คิดเป็นร้อยละ 74.33 (ดูตารางที่ 5.54 หน้า 115 ประกอบ) ที่นอน, พูก คิดเป็นร้อยละ 71.12 (ดูตารางที่ 5.59 หน้า 130 ประกอบ) ปลั๊กไฟภายในห้องพัก คิดเป็นร้อยละ 58.83 (ดูตารางที่ 5.56 หน้า 121 ประกอบ) และพัดลมภายในห้องพัก คิดเป็นร้อยละ 55.08 (ดูตารางที่ 5.58 หน้า 127 ประกอบ) ตามลำดับ ในขณะที่สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการกิจกรรมนั้นมีเฉพาะความต้องการศูนย์เยาวชนเพียงแห่งเดียว คิดเป็นร้อยละ 63.10 (ดูตารางที่ 5.62 หน้า 151 ประกอบ) นอกนั้นไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมประเภทอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 99.47 (ดูตารางที่ 5.66 หน้า 151ประกอบ) อาคารอเนกประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 97.33 (ดูตารางที่ 5.65 หน้า 148 ประกอบ) พระอุโบสถ คิดเป็นร้อยละ 96.80 (ดูตารางที่ 5.63 หน้า 142 ประกอบ) ถ้ำส่องฟ้า คิดเป็นร้อยละ 94.12 (ดูตารางที่ 5.64 หน้า 145 ประกอบ) และ ศาลาปฏิบัติธรรม คิดเป็นร้อยละ 55.08 (ดูตารางที่ 5.61 หน้า 136 ประกอบ) ตามลำดับ

สำหรับกิจกรรมนั้น พบว่า ไม่มีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทใดเลย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวประกอบด้วยกิจกรรมประเภทอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 100.00 (ดูตารางที่ 5.78 หน้า 187 ประกอบ) ยืนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 96.26 (ดูตารางที่ 5.71 หน้า 166 ประกอบ) ภาวนากับงาน คิดเป็นร้อยละ 90.90 (ดูตารางที่ 5.76 หน้า 181 ประกอบ) นอนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 88.89 (ดูตารางที่ 5.73 หน้า 172 ประกอบ) การติดตามพระภิกษุบิณฑบาต คิดเป็นร้อยละ 85.03 (ดูตารางที่ 5.70 หน้า 163 ประกอบ) การบำเพ็ญประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 82.35 (ดูตารางที่ 5.74 หน้า 175 ประกอบ) ฟังเทศน์ คิดเป็นร้อยละ 79.14 (ดูตารางที่ 5.75 หน้า 178 ประกอบ) สวดมนต์ คิดเป็นร้อยละ 78.07 (ดูตารางที่ 5.77 หน้า 184 ประกอบ) นั่งสมาธิ คิดเป็นร้อยละ 76.47 (ดูตารางที่ 5.72 หน้า 169 ประกอบ) ถือกีฬ 8 คิดเป็นร้อยละ 72.73 (ดูตารางที่ 5.68 หน้า 157 ประกอบ) เดินจงกรม คิดเป็นร้อยละ 70.80 (ดูตารางที่ 5.69 หน้า 160 ประกอบ) และถือกีฬ 5 คิดเป็นร้อยละ 67.91 (ดูตารางที่ 5.67 หน้า 154 ประกอบ) ตามลำดับ

ด้านค่าใช้จ่าย พบว่า มีความต้องการและความสนใจในการมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ (ดูหัวข้อ 5.3.4 หน้า 206 และดูตารางที่ 5.86 หน้า 207 ประกอบ)

6.1.1.2 อาชีพข้าราชการ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาชีพข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 33.63 (ดูตารางที่ 5.50 หน้า 104 ประกอบ) โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.01 (ดูตารางที่ 5.38 หน้า 91 ประกอบ)

มีความต้องการที่พักอาศัยประเภทอาคารพักเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 49.56 (ดูตารางที่ 5.51 หน้า 107 ประกอบ) ในกรณีนี้ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอาชีพข้าราชการต้องการอาคารพักเดี่ยวนั้น พบว่า ต้องการพักมากกว่า 1 คน คิดเป็นร้อยละ 80.36 (ดูตารางที่ 5.52 หน้า 110 ประกอบ)

ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยนั้น พบว่า ไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยใดๆเลย ซึ่งประกอบด้วย เครื่องซักผ้า คิดเป็นร้อยละ 100.00 (ดูตารางที่ 5.55 หน้า 118 ประกอบ) เครื่องทำน้ำอุ่น คิดเป็นร้อยละ 95.58 (ดูตารางที่ 5.57 หน้า 124 ประกอบ) ที่นอน, พูก คิดเป็นร้อยละ 80.53 (ดูตารางที่ 5.59 หน้า 130 ประกอบ) บริเวณตากผ้า คิดเป็นร้อยละ 66.40 (ดูตารางที่ 5.54 หน้า 115 ประกอบ) พัดลมภายในห้องพัก คิดเป็นร้อยละ 55.64 (ดูตารางที่ 5.58 หน้า 127 ประกอบ) ห้องน้ำภายในห้องพัก คิดเป็น ร้อยละ 53.10 (ดูตารางที่ 5.53 หน้า 112 ประกอบ) ปลั๊กไฟภายในห้องพัก คิดเป็นร้อยละ 52.21 (ดูตารางที่ 5.56 หน้า 121 ประกอบ) สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 49.56 (ดูตารางที่ 5.60 หน้า 133 ประกอบ) ตามลำดับ

สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม พบว่า มีความต้องการศูนย์เยาวชน คิดเป็นร้อยละ 80.50 (ดูตารางที่ 5.62 หน้า 139 ประกอบ) และศาลาปฏิบัติธรรม คิดเป็นร้อยละ 68.10 (ดูตารางที่ 5.61 หน้า 136 ประกอบ) ตามลำดับ นอกนั้นไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก

สำหรับกิจกรรมประเภทอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 95.60 (ดูตารางที่ 5.66 หน้า 151 ประกอบ) ถ้าส่องฟ้า คิดเป็นร้อยละ 88.50 (ดูตารางที่ 5.64 หน้า 145 ประกอบ) อาคารอนเนกประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 86.70 (ดูตารางที่ 5.65 หน้า 148 ประกอบ) และพระอุโบสถ คิดเป็น ร้อยละ 76.10 (ดูตารางที่ 5.63 หน้า 142ประกอบ)

สำหรับความสนใจและความต้องการปฏิบัติกิจกรรมนั้น พบว่า มีความสนใจและความต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทถือศีล 8 คิดเป็นร้อยละ 79.65 (ดูตารางที่ 5.68 หน้า 157 ประกอบ) เติบจนกรม คิดเป็นร้อยละ 70.80 (ดูตารางที่ 5.69 หน้า 160 ประกอบ) ฟังเทศน์ คิดเป็นร้อยละ 65.49 (ดูตารางที่ 5.75 หน้า 178 ประกอบ) นั่งสมาธิ คิดเป็นร้อยละ 62.83 (ดูตารางที่ 5.72 หน้า 169 ประกอบ) และสวดมนต์คิดเป็นร้อยละ 57.52 (ดูตารางที่ 5.77 หน้า 184 ประกอบ) ตามลำดับ นอกนั้นไม่มีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 100.00 (ดูตารางที่ 5.78 หน้า 187 ประกอบ) นอนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 81.42 (ดูตารางที่ 5.73 หน้า 172 ประกอบ) ถือศีล 5 คิดเป็นร้อยละ 87.61 (ดูตารางที่ 5.67 หน้า 154 ประกอบ) การติดตามพระภิกษุบิณฑบาต คิดเป็นร้อยละ 86.73 (ดูตารางที่ 5.70 หน้า 163 ประกอบ) ภาวนากับงาน คิดเป็นร้อยละ 76.99 (ดูตารางที่ 5.76 หน้า 181 ประกอบ) การบำเพ็ญประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 73.45 (ดูตารางที่ 5.74 หน้า 175 ประกอบ) และการยืนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 63.72 (ดูตารางที่ 5.71 หน้า 166 ประกอบ)

ด้านค่าใช้จ่าย พบว่า มีความต้องการและความสนใจในการมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ (ดูหัวข้อ 5.3.4 หน้า 206 และดูตารางที่ 5.86 หน้า 207 ประกอบ)

6.2.2 สภาพและความต้องการในด้านที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกกิจกรรมและค่าใช้จ่ายของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคล

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวเป็นเพศชาย มีความต้องการที่พักอาศัยที่เป็นอาคารพักรวมและอาคารพักเดี่ยวในจำนวนที่เท่ากัน ในกรณีที่ต้องการพักอาคารเดี่ยว พบว่า ต้องการพักคนเดียวและพักมากกว่า 1 คนในจำนวนที่เท่ากัน ไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยแต่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมประเภทศูนย์เยาวชนเท่านั้น รวมทั้งมีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทถือศีล 8 และการสวดมนต์ตามลำดับ และในด้านค่าใช้จ่าย พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลในกรณีที่ไม่มีความพร้อมในด้านกำลังทรัพย์ก็สามารถมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ในด้านการบำเพ็ญประโยชน์ในด้านต่างๆภายในวัดทดแทนนอกเหนือจากการมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ในรูปของจำนวนเงิน (หัวข้อ 6.2.2 หน้า 214 ประกอบ) สำหรับสภาพการพักอาศัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลจะได้พักอาคารพักรวมสำหรับเพศชาย ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยร่วมกัน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมจะใช้ศาลาปฏิบัติธรรม

เป็นหลัก สภาพด้านกิจกรรม กิจกรรมหลักสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคล คือ ถือศีล 8 เติบจนกรม นิ่งสมาธิ ฟังเทศน์ และสวดมนต์ ในขณะที่กิจกรรมรองสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคล คือ ภาวนากับงาน ติดตามพระภิกษุบิณฑบาต และการบำเพ็ญประโยชน์ แต่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังมีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมที่ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของวัดสุนันทวนาราม สำหรับสภาพด้านค่าใช้จ่ายผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลในกรณีที่ไม่มีความพร้อมในด้านกำลังทรัพย์ก็สามารถมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ในด้านการบำเพ็ญประโยชน์ในด้านต่างๆภายในวัดทดแทนนอกเหนือจากการมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ในรูปของจำนวนเงิน จากทั้งหมดที่กล่าวมาพบว่าผลการศึกษามีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ ดังแสดงรายละเอียดดังนี้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 22.22 (ดูตารางที่ 5.50 หน้า 104 ประกอบ) และผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.06 (ดูตารางที่ 5.38 หน้า 91 ประกอบ)

โดยมีความต้องการที่พักอาศัยที่เป็นอาคารพักรวมและอาคารพักเดี่ยวในจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 44.44 (ดูตารางที่ 5.51 หน้า 107 ประกอบ) ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องการอาคารพักเดี่ยวต้องการพักคนเดียวและพักมากกว่า 1 คนในจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 50.00 (ดูตารางที่ 5.52 หน้า 110 ประกอบ)

ในด้านความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยนั้นไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ ซึ่งประกอบด้วย เครื่องทำน้ำอุ่น คิดเป็นร้อยละ 100.00 ตามลำดับ (ดูตารางที่ 5.57 หน้า 124 ประกอบ) สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 99.12 (ดูตารางที่ 5.60 หน้า 133 ประกอบ) ปลั๊กไฟภายในห้องพัก คิดเป็นร้อยละ 88.89 (ดูตารางที่ 5.56 หน้า 121 ประกอบ) ห้องน้ำภายในห้องพัก คิดเป็นร้อยละ 77.80 (ดูตารางที่ 5.53 หน้า 112 ประกอบ) บริเวณตากผ้า คิดเป็นร้อยละ 77.80 (ดูตารางที่ 5.54 หน้า 115 ประกอบ) เครื่องซักผ้า คิดเป็นร้อยละ 77.80 (ดูตารางที่ 5.55 หน้า 118 ประกอบ) และพัดลมภายในห้องพัก คิดเป็นร้อยละ 77.78 (ดูตารางที่ 5.58 หน้า 127 ประกอบ) และที่นอน, พูก คิดเป็นร้อยละ 55.56 (ดูตารางที่ 5.59 หน้า 130 ประกอบ) ตามลำดับ

สภาพสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม พบว่า มีความต้องการศูนย์เยาวชนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 55.60 (ดูตารางที่ 5.62 หน้า 139 ประกอบ) แต่ไม่มีความต้องการพระอุโบสถ คิดเป็นร้อยละ 88.90 (ดูตารางที่ 5.63 หน้า 142 ประกอบ) ถ้ำส่องฟ้า คิดเป็นร้อยละ 88.90 (ดูตารางที่ 5.64 หน้า 145 ประกอบ) อาคารอเนกประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 88.90 (ดูตารางที่ 5.65 หน้า 148 ประกอบ) อำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมประเภทอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 88.90 (ดูตารางที่ 5.66

หน้า 151 ประกอบ) และศาลาปฏิบัติธรรม คิดเป็นร้อยละ 55.60 (ดูตารางที่ 5.61 หน้า 136 ประกอบ)

ความต้องการด้านกิจกรรม พบว่า มีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทถือศีล 8 และการสวดมนต์เท่านั้น ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 55.60 เท่ากัน (ดูตารางที่ 5.68 หน้า 157 และตารางที่ 5.77 หน้า 184 ประกอบ) ตามลำดับ แต่ไม่มีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 100.00 (ดูตารางที่ 5.78 หน้า 187 ประกอบ) การติดตามพระภิกษุบิณฑบาต คิดเป็นร้อยละ 100.00 (ดูตารางที่ 5.70 หน้า 163 ประกอบ) ยืนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 88.90 (ดูตารางที่ 5.71 หน้า 166 ประกอบ) นอนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 88.90 (ดูตารางที่ 5.73 หน้า 172 ประกอบ) ภาวนากับงาน คิดเป็นร้อยละ 89.90 (ดูตารางที่ 5.76 หน้า 181 ประกอบ) ฟังเทศน์ คิดเป็นร้อยละ 77.80 (ดูตารางที่ 5.75 หน้า 178 ประกอบ) ถือศีล 5 คิดเป็นร้อยละ 77.80 (ดูตารางที่ 5.67 หน้า 154 ประกอบ) การบำเพ็ญประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 66.70 (ดูตารางที่ 5.74 หน้า 175 ประกอบ) นั่งสมาธิ คิดเป็นร้อยละ 66.70 (ดูตารางที่ 5.72 หน้า 169 ประกอบ) และเดินจงกรม คิดเป็นร้อยละ 55.60 (ดูตารางที่ 5.69 หน้า 160 ประกอบ) ตามลำดับ

ด้านค่าใช้จ่าย พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลในกรณีที่ไม่มีความพร้อมในด้านกำลังทรัพย์ก็สามารถมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ในด้านการบำเพ็ญประโยชน์ในด้านต่างๆภายในวัด ทดแทนนอกเหนือจากการมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ในรูปของจำนวนเงิน (ดูหัวข้อ 5.3.4 หน้า 206 และดูตารางที่ 5.86 หน้า 207 ประกอบ)

6.1.3 สรุปความแตกต่างของสภาพและความต้องการของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะกับแบบรายบุคคลที่มีความหลากหลาย

ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะส่วนใหญ่ประกอบด้วยเพศหญิง มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ซึ่งมีความต้องการอาคารพักรวม ในขณะที่อาชีพข้าราชการมีความต้องการอาคารพักเดี่ยว และต้องการพักมากกว่า 1 คน สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลส่วนใหญ่ประกอบด้วยเพศชาย

มีความต้องการที่พักรวมที่เป็นอาคารพักรวมและอาคารพักเดี่ยวในจำนวนที่เท่ากัน ในกรณีที่ต้องการพักอาคารเดี่ยว พบว่า ต้องการพักคนเดียวและพักมากกว่า 1 คนในจำนวนที่เท่ากัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลวัดจะจัดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะได้พักรวมในกรณีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ที่อายุน้อยกว่า 16 ปี แต่ถ้าเป็นช่วงอายุและอาชีพอื่นๆจากนอกเหนือจากอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จะได้พักอาคารพักเดี่ยว โดยกรณีที่ต้องพักรวมเจ้าหน้าที่จะจัดให้พักห้องละ 2-3 คน แต่สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลจะได้พักรวมสำหรับเพศชาย ซึ่งมีความเหมาะสม เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและเข้าร่วมกิจกรรม

แบบเป็นคณะเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับอาคารที่พักอาศัยในวัดสุนันทวนารามที่มีที่พักอาศัยประเภทอาคารพักรวมสำหรับเพศชาย 3 อาคาร นอกนั้นเป็นที่พักอาศัยสำหรับเพศหญิง

โดยปกติวัดสุนันทวนารามได้กำหนดให้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยร่วมกันตามที่ได้จัดเตรียมให้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ประเภท คือ ต่างไม่มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัยเพิ่มเติม นอกเหนือจากเครื่องนอนที่ได้จัดเตรียมไว้ให้

สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมอาชีพนักเรียน/นักศึกษาและอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมเฉพาะศูนย์เยาวชน ในขณะที่อาชีพข้าราชการมีความต้องการศูนย์เยาวชนและศาลาปฏิบัติธรรม ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับความต้องการเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลวัดจัดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะใช้ศาลาปฏิบัติธรรมและศูนย์เยาวชนเป็นหลัก ในขณะที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคล ใช้ศาลาปฏิบัติธรรมเป็นหลัก

ด้านกิจกรรมผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะอาชีพนักเรียน/นักศึกษาไม่มีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทใด แต่อาชีพข้าราชการมีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทถือศีล 8 เติมน้ำมัน ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ และสวดมนต์ตามลำดับ ในขณะที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมประเภทถือศีล 8 และการสวดมนต์เท่านั้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลวัดได้จัดกิจกรรมดังนี้ กิจกรรมหลักสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ประเภท คือ ถือศีล 8 เติมน้ำมัน ฟังเทศน์ และสวดมนต์ แต่มีความแตกต่างด้านกิจกรรมรอง สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะ คือ ถือศีล 5 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี) ติดตามพระภิกษุบิณฑบาต และการบำเพ็ญประโยชน์ ในขณะที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลมีเพิ่มเรื่องการภาวนากับงาน ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมขาดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของกิจกรรมทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมรอง ดังนั้น วัดสุนันทวนารามควรนำเสนอข้อมูลในด้านความสำคัญของแต่ละกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรับทราบก่อนการเริ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญทำให้สามารถจัดลำดับความสนใจและความต้องการได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

ด้านค่าใช้จ่ายผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ประเภทต่างมีความพร้อมและความสนใจจะมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ด้านค่าใช้จ่าย ซึ่งสภาพด้านค่าใช้จ่ายที่กำหนดสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะนั้นเป็นค่าใช้จ่ายที่ครอบคลุมเรื่องค่าที่พักอาศัย กิจกรรม ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า เป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเภทเป็นคณะแต่สำหรับค่าใช้จ่ายผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลในกรณีที่ไม่มีความพร้อมในด้านกำลังทรัพย์ก็สามารถมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ในด้านการบำเพ็ญประโยชน์ในด้านต่างๆภายในวัดทดแทน นอกเหนือจากการมีส่วนร่วมอนุเคราะห์ในรูปของจำนวนเงิน (ดูหัวข้อ 5.3.4 หน้า 206 ประกอบ)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะและแบบรายบุคคลมีความแตกต่างในด้านสภาพและ ความต้องการทั้งด้านที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับกิจกรรม กิจกรรมและค่าใช้จ่ายในขณะที่ผลการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมามีความ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อ การพักอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

6.1.4 เสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการเข้าพักอาศัยและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ สมองต่อผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม

การเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการพักอาศัยและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ สมองต่อผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นวัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายจากวัตถุประสงค์ทั้งหมดของงานวิจัย ที่มี 4 ข้อ ซึ่งการเสนอแนะแนวทางตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็นข้อเสนอแนะจาก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมและข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

6.1.4.1 ข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีดังนี้ วัดสุนันทวนารามควรจำกัดจำนวนคนในเข้าร่วม กิจกรรมในแต่ละครั้ง โดยพิจารณาจากความสามารถในการรองรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมของที่พัก อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมและเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลวัดสุนันทวนาราม อีกทั้งควรมีคู่มือการ ปฐมนิเทศการมาปฏิบัติธรรมสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน โดยจัดเตรียมไว้ภายในห้องพัก และ จัดการปฐมนิเทศทุกครั้งก่อนเริ่มมีกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในกฎระเบียบของการอาศัยและ กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน รวมทั้งจัดกิจกรรมเฉพาะให้สำหรับผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจในเบื้องต้น ในด้านผู้ดูแลวัดสุนันทวนาราม มีความเป็นมิตรไม่มากอาจมี สาเหตุจากจำนวนของเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลวัดสุนันทวนาราม ที่มีจำนวนน้อยเกินไปไม่สอดคล้องกับ จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำให้เกิดปัญหาในด้านการสื่อสารและการจัดการต่างๆ อีกทั้งควรทำแผน ที่แสดงสถานที่ภายในวัดเนื่องจากวัดมีบริเวณกว้างและสถานที่ภายในวัดแต่ละจุดอยู่ในระยะทาง ที่ห่างกัน (ดูตารางที่ 5.26 หน้า 76)

6.1.4.2 ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย

สำหรับด้านการพักอาศัยผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะสำหรับเด็กอายุน้อยกว่า 16 ปี ควรจัดให้พักอาครรวม แต่สำหรับผู้ใหญ่ควรจัดให้พักอาครพักเดี่ยวโดยพักมากกว่า 1 คน การ พักอาศัยผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลควรจัดให้พักอาครเดี่ยวพัก ห้องละ 2-3 คนและใน อนาคตการสร้างที่พักอาศัยควรคำนึงถึงผู้สูงอายุ อีกทั้งควรออกแบบที่พักอาศัยให้ปลอดภัยและ ปลอดภัยจากสัตว์และเนื่องจากภายในที่พักอาศัยไม่มีไฟฟ้าและมีสัตว์ขนาดเล็กและแมลงรบกวน เนื่องจากสภาพของพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติสูง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม สำหรับเด็ก ผู้สูงอายุและผู้พิการ ควรจัดสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมที่ใกล้เคียงที่พักอาศัยเพื่อสะดวกในการเดินทางและการรักษาเวลาในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ และควรทำแผนที่ ป้ายบอกทางแสดงสถานที่ภายในวัดเป็นระยะเนื่องจากวัดสุนันทวนารามมีบริเวณกว้างขวางและสถานที่แต่ละตำแหน่งตั้งอยู่ในระยะทางที่ห่างกัน

ด้านกิจกรรมควรแจ้งเรื่องลักษณะกิจกรรมก่อนเข้าร่วมกิจกรรมว่าประกอบด้วยกิจกรรมหลักและกิจกรรมที่ส่งเสริมกิจกรรมหลัก เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถจัดลำดับความสนใจและความต้องการปฏิบัติได้ถูกต้องและครบถ้วน

6.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาอภิปรายผลแยกออกเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

6.2.1 แนวคิดทางด้านกายภาพ

6.2.1.1 ความต้องการของมนุษย์

อับราฮัม มาสโลว์ (Abram Maslow, 1970: 253) (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.1.1.1 ความต้องการของมนุษย์ ซึ่งแสดงความต้องการของมนุษย์ทั้ง 5 ชั้น หน้า 10 ในหัวข้อ 2.1 แนวคิดด้านกายภาพประกอบ)

ความต้องการในระดับแรก คือ ความต้องการด้านสรีระ (Physiological Needs) ได้แก่ ความต้องการเพื่อตอบสนองตอแรงขับทางกายเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น น้ำ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค กล่าวคือ วัดสุนันทวนารามมีลักษณะตามหลักเสนาสนะข้อ 4 ดังกล่าว คือเรื่องของปัจจัย 4 จึงสามารถกล่าวได้ว่าสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกายหรือกายภาพได้ครบถ้วน (ดูตารางที่ 5.17 หน้า 67 ประกอบ)

ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (Safety Needs) ได้แก่ ความต้องการปลอดภัยมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัวการสูญเสียและภัยอันตรายทั้งปวง ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าวัดสุนันทวนารามมีเจ้าหน้าที่ดูแลผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำประตูทางเข้าวัดซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการในชั้นดังกล่าวได้

ความต้องการความรักหรือสังคม (Belongingness or Social needs) ความต้องการสัมพันธ์กับผู้อื่น ความต้องการเป็นมิตรกับผู้อื่น ซึ่งวัดสุนันทวนารามเป็นที่พร้อมและมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาจิตใจ สามารถกล่าวได้ว่าวัดเป็นสถานที่สร้างบุคคลที่เป็นที่ต้องการแก่สังคมในด้านพฤติกรรมอันเป็นที่ต้องการ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการพัฒนาจิตใจ ทำให้ตอบสนองต่อความต้องการในชั้นดังกล่าว (ดูตารางที่ 5.21 หน้า 72 ประกอบ)

ความต้องการความนิยมนับถือในตนเอง (Esteem Needs) ความต้องการนับถือตนเอง ภูมิใจในตนเอง และให้ผู้อื่นยกย่องนับถือตัวเอง ความต้องการมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เช่น รางวัลเกียรติคุณ ตำแหน่งบริหาร ซึ่งกล่าวได้ว่าบุคคลที่ได้รับการพัฒนาจิตใจแล้วนั้น ย่อมเป็นผู้สามารถ

ควบคุมตนเองในด้านความประพฤติและมีปัญญาในการกระทำสิ่งต่างๆ ซึ่งย่อมส่งผลต่อหน้าที่การงานทำให้เกิดความยอมรับนับถือจากผู้อื่นในที่สุด

ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน (Self - Actualization) ความต้องการสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งเมื่อผู้ที่ผ่านการพัฒนาจิตแล้วย่อมเป็นผู้มีศักยภาพและปัญญาในการนำพาไปสู่ความสำเร็จตามสิ่งที่ตั้งใจไว้

สรุปได้ว่าผลการวิจัยและแนวคิดเรื่องความต้องการของมนุษย์มีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

6.2.1.2 อุปสงค์ด้านที่พัก

วันรักษ์ มิ่งมณีนาดิน (2540: 23 -26) (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.1.1.2 ความหมายของอุปสงค์ ซึ่งแสดงความหมายของอุปสงค์และตัวกำหนดอุปสงค์ และหัวข้อ 2.1.1.3 ตัวกำหนดอุปสงค์ หน้า 11 ในหัวข้อ 2.1 แนวคิดด้านกายภาพประกอบ)

อุปสงค์ คือ ความต้องการ (want) มีอำนาจซื้อ (purchasing power) กำกับ มีความเต็มใจ (ability and willingness) ที่จะจ่ายหรือซื้อสินค้า จึงเป็นอุปสงค์สัมฤทธิ์ (effective demand) โดยมีตัวกำหนดอุปสงค์ คือ ราคา รสนิยมของผู้บริโภคและความนิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคม จำนวนประชากร รายได้เฉลี่ยของผู้บริโภค โดยที่ที่พักอาศัยเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่มนุษย์แบ่งเป็นความต้องการทางกายภาพและความต้องการทางจิตใจ กล่าวคือ ป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้าย อำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ส่วนความต้องการทางจิตใจนั้น กล่าวคือ มนุษย์ต้องการความมั่นคงในชีวิต

วัดสุนันทวนารามได้มีการกำหนดค่าใช้จ่ายสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะ (ดูหัวข้อ 5.2.4 หน้า 201 ประกอบ) ซึ่งมีความต้องการ มีอำนาจซื้อและมีความเต็มใจจ่าย โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวประกอบด้วย ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟและค่าใช้จ่ายอื่นๆ อีกทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรมในประเภทดังกล่าวที่มีความต้องการในด้านที่พักอาศัย กิจกรรมเป็นพิเศษแตกต่างจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคล กล่าวคือ มีความต้องการพักร่วมกัน ต้องการอาหาร 2 มื้อ ซึ่งโดยปกติแล้วผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบรายบุคคลจะต้องทานมื้อเดียวหลังจากพระภิกษุฉันอาหารเข้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว อีกทั้งผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะนั้นมีความต้องการกิจกรรมที่หลากหลายรวมทั้งต้องการพระวิปัสสนาจารย์ในการให้คำแนะนำในการปฏิบัติเนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะนั้นมักเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ เป็นครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 63.73 (ดูตารางที่ 5.40 หน้า 93 ประกอบ) ซึ่งเป็นผลมาจากประเภทการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นหลัก

สรุปได้ว่าผลการวิจัยและแนวคิดเรื่องอุปสงค์ด้านที่พักความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัย

6.2.1.3 สัมภาษณ์

พระธรรมปิฎก ((ป.อ.ปยุตฺโต), 2551:274) (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.1.2.1 สัมภาษณ์ หน้า 12 ในหัวข้อ 2.1.2 สภาพที่อยู่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาจิตใจประกอบ)

สัมภาษณ์ หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องแก่การบำเพ็ญและรักษาสมาธิ มี 7 ประการ คือ อาวาส ไคจรคาม ภัตตาคาร ปุคคโล โภชนะ อุต และอิริยาปโต ซึ่งมีความสอดคล้องกับสภาพที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมของวัดสุนันทวนาราม

สามารถกล่าวได้ว่า วัดสุนันทวนารามมีที่พักอาศัยมีความเหมาะสมซึ่งที่พัสดุดังกล่าวถูกพัฒนาและปรับปรุงมาโดยตลอดเพื่อรองรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวมทั้งแบบรายบุคคลและแบบเป็นคณะ อีกทั้งทางวัดสุนันทวนารามได้จัดเตรียมเครื่องนอน ซึ่งประกอบด้วย เสื้อ หมอนและผ้าห่ม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการพักอาศัย และกิจกรรมประเภทต่างๆที่เพียงพอและเหมาะสม มีอาหารครบถ้วนบริบูรณ์ไม่ขาดแคลน มีการพูดคุยแต่พอเหมาะสมเนื่องจากการกำหนดเรื่องการงดใช้เสียงในบริเวณที่ต้องการความสงบเป็นพิเศษ มีบุคคลที่เหมาะสมเนื่องจากเป็นสถานที่ที่มีกฎระเบียบเรื่องการรักษาศีลทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกัน มีอาหารที่เกี่ยวกับสุขภาพเนื่องจากทางวัดมีโรงครัวทำให้อาหารมีความสะอาดและสดใหม่ อากาศและสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณป่าที่รับการฟื้นฟูจนมีความอุดมสมบูรณ์ มีกิจกรรมที่เหมาะสม คือ มีการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละประเภท โดยมีปัจจัยเรื่องช่วงระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม และความพร้อมของสถานที่ (ดูตารางที่ 5.17 หน้า 67 ประกอบ)

สรุปได้ว่าผลการวิจัยและแนวคิดเรื่องสัมมนาความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัย

6.2.2 แนวคิดด้านกิจกรรม

แนวคิดด้านกิจกรรม (ดูบทที่ 2 ตารางที่ 2.3 แสดงอริยมรรคมีองค์ 8 กับไตรสิกขา หน้า 18 ในหัวข้อ 2.2 แนวคิดด้านกิจกรรมประกอบ)

ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล คือ ข้อบัญญัติที่กำหนดการปฏิบัติทางกายและวาจาหรือเจตนาที่ถูกต้อง โดยจะเน้นที่เจตนาเป็นหลัก สมาธิเป็นความตั้งมั่นแห่งจิต ความสำรวมจิตให้แน่วแน่และปัญญา คือ ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ซึ่งปัญญาในเชิงปฏิบัติ คือ วิปัสสนาปัญญา คือ ความรู้แจ้งเห็นจริง ตามความเป็นจริงของทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีความสอดคล้องกับอริยมรรคมีองค์ 8 คือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) สอดคล้องกับปัญญา สัมมาวาจา

(การพูดจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (การทำงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีวิตชอบ) สอดคล้องกับศีล และสัมมาวายามะ (ความพากเพียร) สัมมาสติ (ความระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ความตั้งมั่นชอบ) สอดคล้องกับสมาธิ (ดูตาราง 2.3 หน้า 20 ประกอบ)

แนวคิดด้านกิจกรรมมีความสอดคล้องกับผลการศึกษา คือ จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม (กลุ่มตัวอย่าง) เห็นว่าสภาพและความต้องการด้านกิจกรรมมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงอายุ และประเภทของการเข้าร่วมกิจกรรม แต่ในด้านความสนใจและต้องการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 2 ประเภทเกือบสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของวัด แต่เนื่องจากสภาพกิจกรรมจะประกอบด้วยกิจกรรมหลักและกิจกรรมรองซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและช่วงอายุของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยที่กิจกรรมหลัก คือ ถือศีล 8 เติบงกรรม ยืนสมาธิ นั่งสมาธิ ฟังเทศน์ และสวดมนต์ สำหรับกิจกรรมรองคือ ถือศีล 5 นอนสมาธิ ภาวนากับงาน ติดตามพระภิกษุ บิณฑบาต และการบำเพ็ญประโยชน์ (ดูตาราง 5.83 หน้า 198 ประกอบ) อาจทำให้ตอบสนองกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่จากกิจกรรมดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมหลักหรือกิจกรรมรองต่างพบว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมให้สอดคล้องกับไตรสิกขาทั้งสิ้น ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

สรุปได้ว่าผลการวิจัยและแนวคิดเรื่องด้านกิจกรรม มีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

6.2.3 แนวคิดด้านการตลาด

6.2.3.1 การตลาดเพื่อสังคม

การตลาดเพื่อสังคม (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.1.1 คำจำกัดความการตลาดเพื่อสังคม หน้า 20 ในหัวข้อ 2.3.1 การตลาดเพื่อสังคม)

พรทิพย์ สัมปัตตะวนิช, (2547: 38) กล่าวว่าการตลาดเพื่อสังคม สามารถดำเนินการได้โดยปัจเจกชน กลุ่ม หรือ องค์กรใดๆก็ได้ ซึ่งอาจเป็นองค์กรที่หวังผลกำไร (profit organization) หรือองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร (non-profit organization) ก็ได้ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ผลประโยชน์ของสมาชิกสังคมเป็น

อธิบายได้ว่า วัดสุนันทวนารามนั้นเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรและจุดมุ่งหมายที่ผลประโยชน์ของสมาชิกสังคม ซึ่งก็คือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเป็นสมาชิกในสังคม โดยเห็นได้จากการจัดอบรมอานาปานสติตลอดปีปีละ 9 ครั้ง รวมทั้งการจัดการอบรมให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงสถานศึกษาต่างๆตามความต้องการ อีกทั้งยังมีการจัดตั้งมูลนิธิมาया โคตมี เพื่อช่วยเหลือทางด้านทุนทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียนแก่เด็กที่ขาดโอกาสรวมถึงมูลนิธิพระอาจารย์มิต

ซูโอะ คเวสโก ซึ่งเป็นมูลนิธิเพื่อการปกป้องผืนป่าไม่ให้ถูกทำลาย สร้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ชุมชนที่พึ่งพิงป่า เป็นต้น (คู่มือปฏิบัติ 1.1 หน้า 7 ประกอบ)

อีกทั้ง วัดสุนันทวนาราม ได้ใช้กระบวนการที่ถูกกล่าวโดย คอตเลอร์ (Kotler, 1982) คอตเลอร์และลีวี (Kotler and Levy, 1973) และคอตเลอร์ (Kotler, 1986) (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.1.3 กระบวนการวางแผนการตลาดเพื่อสังคม หน้า 21 ในหัวข้อ 2.3.1 การตลาดเพื่อสังคม) กล่าวคือ การกำหนดปัญหาทางสังคมที่ต้องการจะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง ว่าในขณะนี้สังคมมีความวุ่นวายสับสน ซึ่งปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีผลกระทบต่อแผนการตลาดเพื่อสังคม เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มคนเป้าหมาย คือ ผู้คนในสังคมปัจจุบันมีความเร่งรีบ ไม่มีเวลา สังคมขาดความเอื้อเพื่อเกิดความวุ่นวาย จึงมีการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมหรือมุ่งหวังให้กลุ่มคนเป้าหมายปฏิบัติตาม ด้วยการจัดการอบรมนอกเหนือจากตารางอบรมประจำปีตามความต้องการของหน่วยงานหรือสถานศึกษาต่างๆที่ไม่สะดวกเข้าร่วมกิจกรรมการจัดอบรมอานาปานสติประจำปี ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะสามารถกำหนดช่วงเวลาและระยะเวลาการอบรมได้ ซึ่งกลุ่มคนเป้าหมายคือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่จำกัดเพศ อายุและอาชีพ โดยที่มีการกำหนดที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม กิจกรรม และค่าใช้จ่ายโดยการพิจารณาอาชีพ อายุ พฤติกรรม และลักษณะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นหลัก ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะที่มีลักษณะแตกต่างกันจะมีที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม กิจกรรม และค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีวิธีการนำเสนอกิจกรรมในลักษณะที่แตกต่างเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละกลุ่มสามารถเข้าถึงสิ่งที่ต้องการนำเสนอ คือ การพัฒนาจิตใจ โดยมีจุดประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพจิตใจ โดยวัดสุนันทวนารามจะมีการประเมินผลในแต่ละครั้งและนำไปปรับปรุงแก้ไขในด้านต่างๆที่ยังไม่สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้ทางวัดสุนันทวนารามสามารถจัดการด้านที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม กิจกรรม และค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับลักษณะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด ซึ่งจากกระบวนการทั้งหมดนี้จะสามารถดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ในที่สุด (ดูตาราง 5.86 หน้า 207 ประกอบ)

สรุปได้ว่าผลการวิจัยและแนวคิดเรื่องการตลาดเพื่อสังคม มีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

6.2.3.2 การตลาดเพื่อชุมชน

วัดสุนันทวนารามได้จัดว่าได้ใช้หลักการการตลาดเพื่อชุมชน (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.2 การตลาดเพื่อชุมชน หน้า 24 ในหัวข้อ 2.3.1 การตลาดเพื่อสังคม)

คอตเลอร์และอาร์มสตรอง กล่าวว่า ว่าการตลาดเพื่อชุมชนเป็นการตลาดที่สนับสนุนการดำเนินงานระยะยาว เนื่องจากการตลาดเพื่อชุมชนนั้นจะพิจารณาความต้องการ ความสนใจของผู้บริโภค ความต้องการของกิจการ และความสนใจระยะยาวของสังคมเป็นหลัก

อธิบายได้ว่าวัตถุประสงค์ของวาทธรรมมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาจิตใจให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งแบบเป็นคณะและแบบรายบุคคล (ดูตาราง 5.25 หน้า 75 ประกอบ) โดยที่พยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่พึงปรารถนา (desirable products) กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ที่ให้ความพึงพอใจในทันที และประโยชน์สูงในระยะยาว ซึ่งก็คือ ด้านที่พกอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพกอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม กิจกรรม และค่าใช้จ่าย ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละประเภทให้มากที่สุด ซึ่งสามารถทำได้โดยประเมินความพึงพอใจหลังจากการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อทำการปรับปรุงและพัฒนาในจุดที่ยังไม่สมบูรณ์ เพื่อให้เกิดความดึงดูดใจ ความสนใจที่จะฝึกพัฒนาจิตใจแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่างๆที่มีความหลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อให้เกิดผลในระยะยาว คือ การพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการได้รับการพัฒนาจิตใจและเกิดการยกระดับคุณภาพจิตใจ คุณภาพกายให้ดียิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าผลการวิจัยและแนวคิดเรื่องการตลาดเพื่อชุมชน มีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพกอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

6.2.3.3 จริยธรรมทางการตลาดและการรับผิดชอบต่อสังคม

คอตเลอร์และอาร์มสตรอง กล่าวถึง จริยธรรมทางการตลาดและการรับผิดชอบต่อสังคม (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.3 จริยธรรมทางการตลาดและการรับผิดชอบต่อสังคม หน้า 25 ในหัวข้อ 2.3.1 การตลาดเพื่อสังคม) ว่า กิจการจำเป็นต้องพัฒนานโยบายจรรยาบรรณทางการตลาด (corporate marketing ethics policies) ซึ่งเป็นแนวทางที่ทุกคนในองค์กรต้องปฏิบัติตาม

อธิบายได้ว่า วัตถุประสงค์ของวาทธรรมได้ใช้เรื่องดังกล่าวด้วยการนำเสนอกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมส่งเสริมกิจกรรมหลักสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยพิจารณาเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้พิจารณากิจกรรมตามความเหมาะสมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละประเภทซึ่งถือว่าเป็นการกระทำดังกล่าว เป็นการกระทำที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมในเรื่องของความพยายามจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละประเภทที่มีความหลากหลายเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจ

สรุปได้ว่าผลการวิจัยและแนวคิดเรื่องจริยธรรมทางการตลาดและการรับผิดชอบต่อสังคม มีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพกอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

6.2.3.4 ส่วนผสมทางการตลาด

ส่วนผสมทางการตลาด (ดูบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.4 ส่วนผสมทางการตลาด หน้า 26 ในหัวข้อ 2.3 แนวคิดด้านการตลาด)

คอตเลอร์และอาร์มสตรอง เซอร์วิลและปีเตอร์รวมทั้งวารุณี ตันติวงศ์วานิชและคณะ ได้นิยามแนวคิดส่วนผสมทางการตลาดว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้เทคนิคทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) กล่าวคือ

ผลิตภัณฑ์ (Product) ประกอบด้วย ที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรม และกิจกรรมภายในวัดสุนันทวนาราม

ราคา (Price) ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายซึ่งเป็นการกำหนดราคาเพื่อครอบคลุมต้นทุนเพียงบางส่วน กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะที่มีอายุน้อยกว่า 10 ปี จะเสียค่าใช้จ่าย 100 บาทต่อคนต่อวัน แต่สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นคณะที่มีอายุมากกว่า 10 ปี จะเสียค่าใช้จ่าย 120 บาทต่อคนต่อวัน ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวจะประกอบด้วยค่าที่พักอาศัย ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร เป็นต้น

ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ประกอบด้วย วัดสุนันทวนารามและมูลนิธิมาया โคตมี ซึ่งผู้ที่สนใจในกิจกรรมสามารถติดต่อขอรายละเอียดของการเข้าร่วมกิจกรรมสถานที่ดังกล่าวได้โดยตรง

การส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) ประกอบด้วย การโฆษณาผ่านทางเว็บไซต์วัดสุนันทวนาราม (ดูหัวข้อ 4.8 หน้า 47 ประกอบ) และสื่อธรรมะประเภทต่างๆ เช่น หนังสือธรรมะ ซีดีธรรมบรรยาย เป็นต้น การตลาดทางตรงผ่านเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลวัดสุนันทวนารามและเจ้าหน้าที่มูลนิธิมาया โคตมี การประชาสัมพันธ์โดยพระมิตซูโอะ คเวสโก ด้วยการเป็นพระวิปัสณาจารย์อบรมให้กับหน่วยงานและสถานปฏิบัติธรรมต่างๆทั้งภายในและภายนอกวัดสุนันทวนาราม รวมทั้งการประชาสัมพันธ์จากผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมภายในวัดสุนันทวนารามโดยลักษณะของการพูดปากต่อปาก เป็นต้น

สรุปได้ว่าผลการวิจัยและแนวคิดเรื่องส่วนผสมทางการตลาดมีความสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าความแตกต่างของประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีผลต่อการพักอาศัยและการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจ

6.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ควรวางแผนงานการดำเนินงานให้รัดกุมและรอบคอบ โดยเฉพาะด้านการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือ ควรเก็บข้อมูลในเทศกาลสำคัญต่างๆที่มีวันหยุดยาวและตรงกับการจัดกิจกรรมการอบรมอานาปานสติประจำปี เช่น ปีใหม่

สงกรานต์ หรือวันเฉลิมพระชนมพรรษา เพราะจะทำให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วในการเก็บรวบรวมข้อมูล อีกทั้งควรใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ยาวนานขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น